

Zenbateraino ezagutzen dute euskarazko tradizioa irakasle- eta kazetari-gaiek?¹

*Julian Maia Larretxea
Ane Beldarrain Amoriza
Maite Serna Martínez*

Euskal Herriko Unibertsitatea
Hizkuntza eta Literaturaren Didaktika Saila
Bilboko Irakasleen Unibertsitate Eskola

GAKO-HITZAK: Elebitasuna. Hizkuntzak ukipenean. Interferentziak. Irakasleen prestakuntza.

1. SARRERA

Azkeneko hogeitun urteotan gutxi gorabehera, irakaskuntzan euskaraz zabalak handia izan du EAEn, unibertsitatera baino lehenagoko ikasmailatan. Euskaraz bideraturiko irakaskuntza, bada, ongi hedatu da, eta horrek ekarri du hiztun euskaldun gehiago iristea unibertsitate mailara, ikasketak guztiak edo zati handi bat euskaraz egin ondoren. Hizkuntzaren normalizazioaren ikuspuntutik urrats garrantzitsua egin da.

Normalizazio prozesu horren ezaugarri nagusietako bat da gaztelaniarekiko ukipen-egoeran dagoela euskara eta hartan garatu behar izan duela. Prozesu horrek irakaskuntzaren eremuan ezaugarri bereziak izan ditu eta, besteak beste, honako hauek aipa daitezke: 1) XX. mendeko laurogeiko hamarrurtekoaren hasieran Euskararen Erabilera Arautzeko Legearen bidez hizkuntzaren erabilera arautu zenean irakaskuntzan, EAeko jende gehienak ez zekien euskaraz (%78k, zehazki); 2) garai horretan, lanean ari ziren irakasleen %18k zekien euskaraz, beste %16 euskalduntzen ari zen, eta gainerakoek gaztelaniadunak ziren²; 3) gaztelaniaren eta euskararen arteko hizkuntza-aldea handia da, eta horrek zaildu egiten du euskara

---

¹ Hemen aurkezten den lanak jarraipena izango du hurrengo artikuluko batean, zeinetan, bereziki, inguru soziolinguistikoaren eragina aztertuko den. Lan hauen oinarriko ikerketak UPV-EHUren diru-laguntza jaso du, eta izenburu hau du: *UPV-EHUko irakasle-gaien eta kazetari-gaien hizkuntzaren kalitateaz: gaztelaniaren eraginez tradizioetik aldaratzen diren erabilera berriak ezagutzeko gaitasuna neurtzea* (proiektuaren kodea: 1/UPV 00051.354-H-156243/2003).

² 1983rako datuak ematen dira in SIERRA eta OLAZIREGI, 1993.

ikastea gaztelania baldin bada etxeko eta inguruko hizkuntza (hala gertatzen da kasu gehienetan orain ere, eta zer esanik ez laurogeiko hamarkadan); 4) laurogeiko hamarkadaren hasieran denbora berean edo bertsuan gertatzen ari ziren bi gertakari hauek: alde batetik hizkuntza estandarren eredu eratzten ari zen (*euskara batua* oraindik egiten ari zen, sortzen eta taututzen ari zen), eta bestetik eredu hori bera ari zen irakaskuntzaren bidez hedatzen eskoletako kideen artean (esan beharrik ere ez da eredu hori ez zela garai horretan batere ongi finkatua, eta irakaskuntzaren eremuan tipikoak diren erabilera formaletan hagitx gutxi «trebatua» zela); 5) gaur egun egoera garbiro aldatu bada ere, urte frankotan oso eskola-material gutti izan da euskaraz inprimatua eta horrek apunteak erabili beharra ekartzen zuen sarritan, irakasleek eurek sortuak; egoera horretan, testu horiek maiz aski nekez izanen zuten hizkuntzaren aldetik «kalitate-kontrol» gutienekorik.

Ezagarri horiek guztiek, dudarik gabe, eragina izan dute irakaskuntzaren emaitzetan, eta ondorioz belaunaldi berrietako hitzunen artean euskarazko jardunean gaztelaniaren bidez azal daitezkeen interferentziak eta kalkoak ugari ageri dira. Hizkuntza bien arteko transferentzia horietan, gaztelania da gehienetan «emaile», bera baita gizarteko hitzun gehienen ama-hizkuntza eta sozialki indar handiena duena (azken batean ez da ahan-tzi behar EAEko hitzun euskaldun eskolatu berri guztiak, euskaldunak izanik ere, aldi berean gaztelaniadunak ere izaten direla). Gaztelaniaren nagusitasun horren ondorioz, beraz, euskaraz egiteko orduan tradizioetik aldentzen ari diren adierazpide batzuk sortzen eta garatzen ari dira.

2. KALITATEAREN GAINEKO KEZKA: TRADIZIOAREN HARIA MOZTEAK DUEN GARRANTZIA

Gertakari horren handitasunak kezka piztu du hainbat autore eta erakunderen artean, eta XX. mendeko laurogeita hamarreko hamarkadan hasita, euskararen kalitatearen gaineko kezka hasi zen zabaltzen gizartean. Horren erakusgarri dira hainbat lan eta adierazpen³. Horietan denetan ageri

---

³ Euskaltzaindiaren Gramatika Batzordearen Adierazpena (1994), *Egunkariaren estilo liburua* (1995), Euskaltzaindiaren Jagon Sailaren Jardunaldiak (1996), Juan Gartziairen *Joskera lantegi* (1997) eta *Kalko okerrak* (2005), Ibon Sarasolaren *Euskara batuaren ajeak* (1997), Koldo Zuazoren *Euskararen sendabelarrak* (2000), Xabier Alberdi eta Ibon Sarasolaren *Euskal Estilo Libururantz* (2001), IVAP-HAEEn *Zalantza-Dantza* (2000?), Jaurliaritzaren *Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa sailaren Kontuan izan! (akatsak zuzentzen)* (2000), Gotzon Garateren *Euskarazko tradizioa eta molde berriak* (2003), Kike Amonariz, Andoni Egaña eta Joserra Gartziairen *Euskararen kalitateaz. Zertaz ari garen, zergatik eta zertarako* (2004); badira orobat baliabide telematikoak erabilita hizkuntzaren erabilera hobetzeko eskaintzen diren aholkularitza zerbitzuak, konparazio batera EHUren EHULKU, Euskaltzaindiaren JAGONET, edo EHAA-IVAPen DUDA-MUDA; horietaz gainera, UPV-EHU ikastaroak antolatatu eta antolatzen dira irakasleen hizkuntza prestakuntza hobetzeko; etengabean

da, nola edo hala, tradizioetik aldentzeak dakarren kezka eta euskararen hizkuntza-sistema beste hizkuntzen morrontzatik atera beharra, ahal den neurrian; bestetik, agerian gelditzen da, denbora berean, arazoaren tamaina eta hari aurre egin-beharraren garrantzia.

Tradizioaren haria mozteak maila eta garrantzi desberdineko ondorioak ditu. Batetik, hizkuntzalaritzaren ikuspuntutik, hizkuntzaren sistema bortizki aldarazteko arriskua dakar, interferentziak aunitz baldin badira eta hizkuntzaren maila guztiei eragiten baldin badiete. Baina hizkuntza komunikatzeko baldin bada bereziki, eta hori da gure ikuspuntua, tradizioaz besteko formen agertze eta hedatze ugariak arazo larriagoak ekar ditzake euskarazko komunikazioari dagokionez (bereziki azpimarratu nahi dugu guk hemen aipatzen ditugun tradizioetik aldentze horiek ez dutela batere ñabardura espresibo berezirik ekartzen komunikatu nahi den edukari dagokionez: alternatiba gisa sortzen dira, aunitzetan segur aski lehengo forma tradiziozkoa ezagutu ezaren poderioz besterik gabe). Arazo nagusia da nola edo hala eredu bikoitza jartzen dela gizartean, eta horrek kaltea dakarkiola komunikazioari.

Kalteak bi modutakoak izan daitezke: a) arazoa belaunaldien artean gerta daiteke, gazteak eskolan (edo kanpoan) ikasten baldin badu forma asko hitzun helduak tradizioetik ahoz aho jaso dituenak ez bezalakoak, eta horrela ezin ulertuak edo erosotasun ezak gertatzen badira hitzezko harremanetan (adibide bat, ikus Juan Garzia 2002); b) inguru soziolinguistiko desberdinetako hitzunen artean ere gerta daitezke komunikazioan zaratak: eskualde, herri edo auzo euskaldunetako hitzunek eredu bat ikasten baldin badute (tradizioaren ikuspuntutik berme handiagokoa), eta bestelako inguruneok beste eredu bat hura ez bezalakoak, ez da zaila igartzea haien artean ez dela euskaraz izanen beste hizkuntzaren batasunak (gaztelaniaren batasun graduak) eskaintzen duen erosotasun maila.

Kalte arriskua bereziki larria iduritzen zaigu jendarte berean beste hizkuntza bat erabiltzen bada, hura indartsuagoa baldin bada hala bertako hitzunen kopuruan nola nazioarteko proiektzioan, eta gainera batasun gradua hagitzez handiagoa baldin badu. Eta halaxe gertatzen da gaztelaniarekin.

Gainera, tradizioari bizkar emateak maila guztietan gertatzen ari dira, nola fonetiko-fonologikoan, hala morfologikoan eta sintaktikoan, eta alor lexiko-semantikoan ere bai. Huts horietako batzuk euskararen beraren garapen desegokiaren ondorio dira (*benetazko* erabiltzea *benetako* esan beharreko tokian, konparazio batera), baina beste batzuk gaztelaniaren nola edo halako eragina erakusten dute. Hemen aurkezten den lan honetan gaztelaniaren sistemak esprika ditzakeen batzuk aztertu dira, ez bestelakorik.

---

eskaintzen ditu Hezkuntza Sailak hobekuntza ikastaroak Haur eta Lehen Hezkuntzako irakasleen hizkuntza jarduna hobetzeko; Euskara Biziberritzeko Plan Nagusiaren helburu zehazten artean ere agertzen da «Corpus plangintza eta euskararen kalitatea» izeneko atala, ...

Ahozko kodean, mintzamenezko jardunean, segur aski ugariago gertatzen dira, baina idatzizkoaren alorrera ere iristen dira erabilera berri arrotz horiek. Arazo hau izkribuzko lanetan ere agertzeak kezka larriagotu egiten du: pentsatu eta gogoeta egin ondoko jarduna izaki idazkuntza, hartan gertatzen diren joerek erakusten dute zenbateraino onartuak diren erabilera berri batzuk. Aurkezten den ikerketa hau, idatzizko jardunaren esparru horretan ibili da.

Tradizio hauste horiek espero da maizago eta ugariago gertatuko direla ezaugarri jakin batzuk dituzten ikasleen artean. Horrela, gero hipotesietan agertuko den bezala, inguru euskaldunagoetan bizi diren ikasleek tradizioa hobeki ezagutuko dutela espero da, eta prestago egonen direla desbideratzei bidea ixteko; beste aldetik, etxean euskara ikasi duten eta erabiltzen duten ikasleek uste dugu sentiberatasun handiagoa erakutsiko dutela tradizio apurtzeen kontra, eta haiek zuzentzeko joera handiagoa agertuko dutela.

Tradizioa eteten duten hizkuntza formak, beraz, hizkuntzaren erabilera desegokitzat joko ditugu; eta tradizioaren ildoak zein den jakiteko, berriz, honako lan hauek erabili ditugu nagusiki, besteak beste: Koldo Mitxelena-ren *Orotariko Euskal Hiztegia*, Ibon Sarasolaren *Euskal Hiztegia*, Xabier Alberdi eta Ibon Sarasolaren *Euskal estilo libururantz*, eta Euskaltzaindiaren *EGLU* saileko argitarapenak.

3. IRAKASKUNTZA SISTEMAREN ETA KOMUNIKABIDEEN ZEREGINA

Arazoari aurre egiteko orduan, berriz, gauza agerikotzat jotzen da irakaskuntza arautuak nolako zeregina duen hiztun berrien hizkuntza-prestakuntzan. Lehen mailako garrantzia aitortzen zaie afera horretan, orobat, komunikabideei. Alor horiek biak estrategiko jotzen dira normalizazio ekimenetan, biek ere duten indar biderkatzailearengatik.

Inportantea da irakasleek nola erabiltzen duten hizkuntza, profesional horiek baitira ikasle gazteei eredu ematen dietenak eskolako jardunen bidez; halaber da axola handikoa komunikabideetan eskaintzen den eredu, beroriek gaur egun duten ahalmena eta orotara iristeko gaitasuna erabakigarriak direlako hiztunen jokaera linguistikoak taxutzeko. Arrazoi bi horienengatik, ikerketa honetan UPV-EHUko Irakasle Eskoletako ikasleen (gero irakasle izango direnen) eta Kazetaritzako ikasleen (gero komunikabideetako profesionalak izango direnen) hizkuntza-erabilera batzuk aztertu dira. Lehenengo mailako ikasleekin egin da ikerketa.

Guztiaren buruan, esan daiteke aspalditxotik datorrela kezka hiztun eskolatu berrien hizkuntza-ereduari buruz; han eta hemen bildu dira erabilera desegokien adibideak eta haienezako konponbideak, baina ez dugu ezagutzen lan sistematikorik hemen planteatzen dugun perspektibatik: gaztelaniak

zuzenean edo zeharka eraginda sortu diren hizkuntza erabilera desegoki batzuk sumatzeko, «detektatzeko», bereizteko ahalmena neurtzea da ikerketa honen helburua, eta haiek zuzentzeko gaitasunaren berri geuretzea.

Lan hau burutzeko orduan egileok ez dugu inolaz ere asmorik izan hizkuntzari bere orain arteko egoeran iraunarazteko, aldatzeko gaitasuna ukatuz eta egoera finko batean eduki nahirik hizkuntza. Gauza jakina da hizkuntzaren barrenean badirela indar zentripetoak eta zentrifugoak (Saussure), eta euskararen kasuan ere inondik ere hala da. Baina hori bezain osorik sinesten dugu eskolaren esparruan indar zentripetoak antolatu behar direla (zentrifugoak beti egiten dute euren lana), hizkuntzaren bilakaera bortitzeziak larriki egiten itxuralda ez dezan hizkuntzaren izaera denbora laburrean, horrek komunikazioan arazoak sortu eta zenbait hiztunen hizkuntza-leialtasuna ere zalantzan jarriko bailuke eta euskararen iraun-nahiari kalte larriak ekarri.

Lan honen bidez, bertan aurkezten diren item zehatzei buruzko datu konkretuak emateaz gainera, arreta-deia ere egin nahi izan dugu hizkuntzaren formari ere garrantzia eman behar zaiolako oharrena edo kontzientzia handituz, zeren uste baitugu batzuetan arinegi jokatu dela alor horretan irakaskuntzaren eremuan, nola edo halako komunikazio maila bat lortzeari eman zaiolarik garrantzia, arreta handirik jarri gabe ideiak adierazteko hizkuntza-elementuen forma zehatzei. Ohartu gabe, segur aski, hizkuntzaren egoera ez-normalaren ondorioz, forma ere mezuaren zatia dela eta hura baldintzatzen duela.

4. IKERLANAREN INGURUKO XEHETASUNAK

4.1. Helburuak eta hipotesiak

Ikerketaren helburu nagusia da jakitea UPV-EHUko Irakasle Eskoletako eta Kazetaritza Fakultateko lehen mailako ikasle euskaldunek, hau da, etorkizuneko irakasle eta kazetari-gaiek, zenbateko gaitasuna duten sortu eta garatzen ari diren euskararen erabilera desegoki batzuk (gatzelaniak zuzenean edo zeharka eraginda) ezagutzeko eta bereizteko.

Beste alde batetik, ikerlan honek asmo didaktiko garbia du. Hemen proposatzen den azterketak balio dezake, orobat, irakaskuntza-sare ez unibertsitarioan gertatzen diren eskasia batzuk detektatzeko, eta aldi berean gutxieneko informazioa emango du ea hizkuntzaren kalitateari dagokionez zein diren puntu batzuk arreta berezia jaso behar dutenak. Horrela, jarduera didaktikoa, uste soiletan oinarrituta aritu gabe, hobeki bideratuko litzateke eta oinarri sendoagoa izanen, eta gainera irakasteko materiala sortzeko ere orientabide egokia gertatuko litzateke.

Halaber, azterketarekin, lehen ere esan dugun bezala, kontzientziazio edo ohartarazte lana ere egin nahi dugu, hau da, hizkuntzaren kalitatearen

gaineko kezka eta arreta sustatu nahi dugu hiztunen artean, eta bereziki irakasle eta kazetarien artean, talde horiek duten eragin biderkatzailearengatik.

Azterketa hau idatzizko jardunaren esparrura mugatu da. Ahozko kodean egiteko beste metodologia bat erabili beharko litzateke eta datuak ere segur aski nahiko desberdinak izanen lirатеke.

Lanean ondoko hiru hipotesi hauetatik abiatu gara⁴:

1. Irakasle Eskoletako eta Kazetaritzako lehen mailako ikasle euskaldunak, euskaraz aritzeko orduan, ez dira gai izanen tradizioetik aldentutako erabilera batzuk detektatzeko edo sumatzeko, euren formazio garaian «akats» horiei garrantzirik eman ez zaielako, edo beharbada ez direlako huts gisa hartu, erabilera jator gisa baizik.
2. Inguru soziolinguistikoak izango du eragina: inguru erdaldunetako ikasleek kasu gehiagotan onartuko dituzte euskararen erabilera desegoki horiek, bizitoki eta bizi-giro euskaldunagoetakoek baino.
3. Ikasleen ikasketetako hizkuntza ereduak ere izango du eragina: D erduetan ikasi duten ikasleek, batez beste, tradizioerik gabeko erabilerak detektatzeko gaitasun handiagoa erakutsiko dute.

4.2. Metodologia

4.2.1. *Probaren diseinua*

Lehenengoz, tradizioetik aldentzen diren erabilera desegokietatik zeintzuk aztertuko genituen zehaztu dugu, hau da, erabilera desegokiak bilduma osatu dugu. Gaur egun EAEn bizi dugun elebiduntze prozesu erraldoiaren barrenean, pentsatzekoa da tradizioetik desbiderazio aunitz ari direla etengabe gertatzen. Horietatik guztietatik, azterketa honetan batzuk besterik ez ditugu hartu, eta haiek hautatzeko erabili ditugun irizpide nagusiak hauexek izan dira:

- a) desbideratzean gaztelaniaren eragina nabari izatea; bestela esateko: gaztelaniaren egituren bidez esplikatzen ahal izatea euskarak jasandako aldaketa; kasu batzuetan nabari-nabaria da gaztelaniaren eragina, baina beste batzuetan «gordexeagoa» gelditzen da⁵;
- b) desbideratze hori maiz gertatzea; puntu honetan ere ezinezkoa da jakitea zein diren gehien edo gutxien gertatzen diren fenomenoak, norberak bizi (izan) duen esperientziaren arabera iritzi subjektiboa

---

⁴ Lanaren luzeragatik 1. hipotesiaren inguruko datuak eta gogoetak ekarriko ditugu batez ere. Ingurune soziolinguistikoaren eta beste aldagaien eraginaren azterketa beste lan batean azaldu gogo dugu.

⁵ Lan honetan ez da tokirik azalpen xeheak emateko. Horren berri zehatza lan honen bertsiio luzean jasoko da.

izanen baita nagusi gehienetan; hala ere, subjektibitateak ekartzen dituen arazo batzuk saihesteko edo txikitzeko ahaleginean, bestek argitaraturiko lan batzuk erabili ditugu iturri, haietan aipatzen baitira erabilera desegoki horiek, eta horrek fenomenoaren hedatzea erakusten baitu, neurri batean bederen⁶.

Guztira 104 erabilera desegoki aukeratu ditugu frogarako, gure ustez aztertu nahi dugun tradizioetik aldentzeko prozesu horretan oso adierazgarriak eta oso zabalduak direnak. Azpimarratzekoa da aztertzeo hautatu diren item horiek ez dutela inolako balio espresibo gehigarririk beraiei dagozkien tradiziozko erabilerekiko, esan nahi baita tradiziozko formen komunikazio maila eta eduki berbera bideratzen dutela eta besterik gabe jatorrizko formaren tokia «betetzera» datozela, horrela gizartean halako «lehia» bat sortzen delarik tradiziozko formaren eta sortu berriaren artean. Hautaturiko hizkuntza aldagaiak gramatika mailakoak dira denak, alor morfosintaktikokoak batzuk eta alor lexiko-semantikokoak gainerakoak. 104 item horiekin sailkapen gramatikal bat egin dugu eta honela: 15 item deklinabideari dagozkio; aditzari, 23; perpauseko elementuen ordenari, 10; perpaus bakunari buruzko puntu batzuk, 6; esapide kalkatuak, 4; lokailuak, 5; perpaus elkartua, 18; lexikoa, 20. Ortografia-arazoak ez ditugu aintzat hartu.

Ikertu nahi dugun fenomenoaren «ifrentzua» ere aztertu dugu, labur-labur bada ere: ikusi nahi izan dugu ea zenbateraino ari diren gertatzen «zaharkituak» forma tradiziozko batzuk, zenbatean ari diren «egungo euskaratik» desagertzen, halako moldez non lagineko ikasleek haiek zuzentzen dituzten, txartzat emanda. Dena dela, artikulua honetan «forma berrien» aurreko jarrera besterik ez dugu erakutsiko.

Behin item-ak aukeratuta, hizkuntza aldagai horiek esaldietan kokatu dira. Arreta berezia jarri dugu ahalik eta esaldi argienak osatzeko, ohartzen baikara adierazpideok esaldi deskontestualizatueta azaltzeak zuzenketa egiteko orduan ekar ditzakeen zailtasunez. Azkenean, 108 esaldirekin osatu dugu galdeketa⁷.

Diseinatu dugun proba erantzun irekiko inkesta da. Metodo honek erantzuleen askatasunari toki handiagoa uzten dio, eta bide hobea eskaintzen dio aztertzaileari aztertuaren gogoaren edo asmoaren berri jasotzeko; kontrako aldean, itxaroten ez ziren erantzunen kopurua handia gerta daiteke

---

⁶ Iturri hauek erabili ditugu hauta-lana egiteko: Alberdi eta Sarasolaren *Euskal Estilo Libururantz*, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa sailaren *Kontuan izan! Akatsak zuzentzen*, IVAP-HAEEren *Zalantza Dantza, Egunkariaren estilo liburua*, Ibon Sarasolaren *Euskara batuaren ajeak*, Euskaltzaindiaren Jagon Sailaren *Jardunaldiak*,... Gure irakasle esperientzia ere baliatu dugu item batzuk bereizteko.

⁷ Esaldi horietako batzuk, adibide gisa, espero genuen zuzenketa eta guzti, 1. eranskinean ikus daitezke.

(eta kasu batzuetan hala gertatu da), eta horrek ikertzeko lana zaildu eta handitu egiten du. Nolanahi ere, uste dugu erantzun itxien metodoak gehiegi mehartuko zuela erantzun posibleen multzoa, eta hortaz informazio baliotsua galduko zuela ikertzaileak; aldi berean, berriz, erantzuleak sobera estutua ikusiko luke bere erantzunen esparrua.

Inkestan ikasleek detektatu beharko dituzten erabilera desegoki hauek aztertzearekin batera, argitu nahi izan dugu ikasleen ezaugarri jakin batzuek nola baldintzatzen duten beraien euskararen ezagutza. Horregatik inkestaren zuzentzaileei buruzko beste datu batzuk ere jaso ditugu: adina, herria, ama-hizkuntza, etxeko hizkuntza, ikasketako hizkuntza eta euskaraz irakurtzen eta euskarazko saioak ikusten edo entzuten ematen duten denbora⁸.

4.2.2. *Probaren aplikazioa*

Ikasleei pasatu zitzaizen azken esaldi sortara iritsi baino lehenago pilotu-proba bat egin zen, 2002ko azaroan, Bilboko Irakasle Eskolako Musika Hezkuntzako 2. kurtsoko 14 ikaslerekin. Proba horren emaitzek balio izan zuten aldaketa txiki batzuk sartzeko azkenean ikerketa burutzeko erabili zen esaldi sortan.

Behin betiko aplikazioa 2003ko martxoaren eta apirilaren artean egin zen UPV-EHUko 3 Irakasle Eskoletan (Gasteiz, Donostia eta Bilbokoetan) eta Leioako Kazetaritza Fakultatean, euskaraz ikasten zuten lehenengo ikasturteko ikasleen artean.

Irakasleen oniritziarekin, baina ikasleei alde zuzenik inolako abisurik egin gabe egin zen proba, eskola-egun normal batean. Ikasgelan ziren ikasleei euren lankidetzara eskatu genien, ongi azpimarraturik guztiz borondatezkoa zela euren parte hartzea; inor ere ez zen gelatik kanpora joan.

Behin ikasleen hasierako adostasuna lortuta, zuzentzeko esaldi sorta banatu zitzaizen, eta irakurri zitzaizkien lankidetzara burutzeko jarraibideak. Esaldi sorta zuzentzeko ordu bateko denbora ematen zitzaizen, eta ikasleek ez zuten arazorik izan galdetegia osorik betetzeko. Ikasle guztien artean, denetara 4 lagunek besterik ez zuten galdetegia bete gabe eman; haien emaitzak ez ziren aztertu.

4.2.3. *Laginaren ezaugarriak*

Lagina UPV-EHUn lehen kurtsoa euskaraz ikasten duten hiru Irakasleen Unibertsitate Eskoletako eta Kazetaritzako 443 ikaslek osatu dute, honela banatuta:

---

⁸ Lehen aipatu toki-arazoengatik, datu horiek erabilita atera diren emaitzak eta gogoetak batez ere beste artikulu batean adieraziko ditugu.

Titulazioak	Ikasleak	
	Kopurua	%
Irakasle ikasketak	400	90,3
Kazetaritza	43	9,7
Guztira	443	100,0

Lagineko subjektuen jatorrizko hizkuntzari begiratzen badiogu, oso parekatua da ama-hizkuntza euskara eta ama-hizkuntza gaztelania duten ikasleen kopurua, %40 eta %41 hurrenez hurren; gainerakoek (%19) euskara eta erdara izan dituzte lehen hizkuntza. Hala ere, azpimarratzekoa da euskararen erabilerari dagokionez, jatorri euskalduneko ikasleen etxeetan gertatzen dena: hiru etxetik bitan da euskara etxeko hizkuntza, hau da, etxean maizen hitz egiten den hizkuntza; bestean, hirugarrenean, euskara eta gaztelania erabiltzen dira.

Ama-hizkuntza	Ikasleak	
	Kopurua	%
Euskara	176	39,7
Erdara	182	41,1
Biak	84	19,0
Ez du erantzuten	1	0,2
Guztira	443	100,0

Etxeko hizkuntza	Ikasleak	
	Kopurua	%
Euskara	113	25,5
Erdara	185	41,8
Biak	142	32,0
Ez du erantzuten	3	0,7
Guztira	443	100,0

Ikasleak bizi direneko ingurune soziolinguistikoari erreparatzen badiogu, berriz, ohartuko gara lagina osatzen duten subjektuen ia herena (%29) ingurune euskaldunean bizi dela, hau da, %60-100 arteko euskaldun proportzioko udalerrietan; ikasleen %40, berriz, alde erdaldunean bizi da (euskaldunak %30 baino gutxiago diren tokietan); eta ikasleen %31, azkenik, euskaldunen portzentaia %30-60 tartean duten udalerrietan.

Gune soziolinguistikoa (Euskaldunen proportzioa)	Ikasleak	
	Kopurua	%
0-9,9	19	4,3
10-29,9	157	35,4
30-59,9	137	30,9
60-79,9	85	19,2
80-100	43	9,7
Ez du erantzuten	2	0,5
Guztira	443	100,0

Ikasleen ikasketak egin dituzten hizkuntza ereduari dagokionez, lagineko subjektuek oinarrizko ikasketak euskara hutsez egin dituzte kasurik gehienetan. Hori dela eta, ez dugu daturik izan ikasketetako hizkuntza ereduak eragina izan duen edo ez konprobatzeko.

Hizkuntza ereduak	Ikasleak	
	Kopurua	%
D (nagusiki)	375	84,7
B (nagusiki)	49	11,1
A (nagusiki)	19	4,3
Guztira	443	100,0

4.2.4. Probaren zuzentze-lana

Lehenengo eta behin, inkestatuek emandako erantzunak kategoriatan sartu dira. Gaztelaniaren eraginez zabaldu diren erabilera desegokien aurrean ikasleen jokaera aztertzeko, 4 kategoria sortu ditugu, eta balio bana eman zaie:

1. ikasleak ez du detektatu itema berrikuntza dela (hau da, tradizioz gabekoa dela euskaraz), eta beraz ez du zuzendu;

2. ikaslea ohartu da desegokia dela forma hori, eta zuzendu du, eta gainera espero zen bezalako erantzuna eman du;
3. ikaslea ohartu da zerbait ez dela zuzena item horretan, eta zuzentzerara jo du, baina ez du espero zen erantzuna eman, nahiz eta erantzun hori zuzena den euskaraz eta kontesturen batean onartzeko modukoa den —sortako esaldi batzuetan testuinguruak bidea uzten zuen interpretazio desberdinak hautatzeko, nahiz eta orientabide batzuk ematen saiatu ginen—.
4. ikaslea ohartu da itema ez dela zuzena, baina eman duen irtenbidea okerra da euskaraz. Zuzenketa desegokia egin du, beraz.

Probaren zuzenketa oso lan luzea eta korapilotsua gertatu da. Aldez aurretik ikusten zen erantzunak bat baino gehiago izan zitezkeela zenbait itemetan, lehen esan bezala, erantzunetan inkestaturen askatasunari tokia eman zitzaiolako. Hala ere, kasu batzuetan, ezustekoak handiagoak ere izan dira, eta erantzun batzuk aski sailkatu-zailak gertatu direnez, kontsulta batzuk egin behar izan ditugu, zenbait erantzunen zuzentasuna edo okertasuna erabakitzeke.

Bi motako kontsultak egin dira: a) aditu batzuei eman zitzaizen ikasleei pasatu zitzaizen zuzenketa-gai bera, informazio osagarria edukitze aldera itemak kategorizatzeke orduan; b) Euskaltzaindiaren *Jagonet* zerbitzuari ere egin zitzaizen galde, zuzenketa batzuei eginiko erantzunen zuzentasunaz iritzia edo epaia eman zezan. Kontuan hartu behar da euskararen gramatika puntu askotan oraindik ez dela ongi finkatua eta egonkortua, eta irizpide desberdinak erabil daitezkeela forma bat gramatikala edo ez-gramatikala den erabakitzeke, eta horrek jokabide zabala hartzeko gomendioa sortu digu ikerketa honetan, zenbait erantzun zer kategoriatan sartu behar zen erabakitzeke orduan.

Behin erantzun guztiak kategorizatuta, euskarri informatikoan sartuta, datuen tratamendu estatistikoari ekin zitzaion, SPSS programa baliatuta.

4.2.5. *Datuen azterketa egiterakoan harturiko erabakiak*

Ikerketaren emaitza nagusiak azaltzeke egin dugun datuen lehenengo azterketa honetan, interesgarria iruditu zaigu lau kategoriatan sailkatuta genituen ikasleen erantzunak bi kategoriatan biltzea:

1. ez du ondo zuzendu: ikasleak ez du zuzendu (hasierako lehenengo kategoria) edo txarto zuzendu du (hasierako laugarren kategoria);
2. ondo zuzendu du: espero zen bezala zuzendu du (hasierako bigarren kategoria) edo ez du espero zen erantzuna eman, nahiz eta erantzun hori zuzena izan euskaraz (hasierako hirugarren kategoria).

Horrela jokatzeko arrazoiak bat baino gehiago dira. Alde batetik, item gehienetan, erantzun gehienak hasierako lehenengo kategoriaren («ez du

zuzendu) eta hasierako bigarren kategoriaren («*espero zen bezala zuzendu du*») barruan gertatu dira; item gutxi eta jakin batzuetan baino ez dute pisua hartzen bestelako erantzunek («*txarto zuzendu du*» eta «*espero ez bezala zuzendu du*»). Beste alde batetik, emaitza orokorrak emateko argigarriagoa iruditu zaigu bi kategoriarekin jardutea, nahiz eta itemez item aurrerago egingo dugun analisi sakonago baterako guztiz baliotsua izango zaigun dugun informazio zehatzago hori.

Item bakoitzari buruzko datuak dira garrantzitsuenak gure ikerketan, baina hala ere, datuak errazago ulertzeko eta modu ordenatuan jokatzeko, itemak gramatika-irizpide bati erantzunez sailkatu ditugu. Lan zaila eta ez gogobetegarria gertatu zaigu, halere; kontuan hartu behar da aztertzen diren hutsak gaztelaniak eraginak direla, eta sarritan hizkuntza haren eta euskararen axaleko antzekotasunak direla erabakigarriak, eta ez gramatikaren araberrako irizpideak.

5. EMAITZAK

5.1. Ikasleen emaitza nagusiak, orotara

Lehenengo eta behin, esan dezakegu proban aztertzen diren tradizioerik gabeko 104 forma linguistikoetatik, ikasleek, batez beste, 55 erabilera desegoki ontzat ematen dutela.

Bestalde, emaitzak itemez item aztertuta, agerikoa da diferentzia handiak daudela itemen zuzenketan: kasu batzuetan, ikasleen oso portzentaia handiak ontzat ematen ditu aurkeztu zaizkien huts linguistikoak; beste batzuetan, aldiz, oso ikasle gutxi dira zuzenketa okerra egiten dutenak; kasurik gehienetan, ikasleen arteko ezadostasuna nabaria da. Horregatik ordenatu ditugu item guztiak, txartoen zuzendu direnetatik ondoen zuzendu direnetara: zenbatez gehiagok txarto zuzendu item jakin bat, hainbatez «arrisku handiagoan» dela pentsa daiteke euskararen sistemaren puntu hori. Eta hauxe da azaltzen dena:

ITEMEN IDENTIFIKAZIOA	Ez du ondo zuzentzen		Ondo zuzentzen du	
	Kopurua	%	Kopurua	%
<i>iritziak elkartrukatzea</i>	438	98,9	5	1,1
<i>ikasleek eskola mailan batzarra antolatu</i>	433	97,7	10	2,3
<i>oihukatu vs oihu egin</i>	432	97,5	11	2,5
<i>eraso egin, zauritua utziz</i>	432	97,5	11	2,5
<i>futbolean profesionalki jolastu</i>	426	96,2	17	3,8
<i>hain...ezin direla jaiki</i>	416	93,9	27	6,1
<i>oinek usaintzen dute</i>	415	93,7	28	6,3
<i>gela baldintza txarretan dago</i>	415	93,7	28	6,3
<i>bilera ospatu</i>	413	93,2	30	6,8
<i>nirekin dantzatuko duzu?</i>	407	91,9	36	8,1
<i>oherakoan alaba behin musukatu</i>	405	91,4	38	8,6
<i>zu etorri zinenaren froga</i>	403	91,0	40	9,0
<i>umeei jostailurik gabe utzi</i>	402	90,7	41	9,3
<i>noski baietz!</i>	396	89,4	47	10,6
<i>ahizpak ondo eramaten dira</i>	392	88,5	51	11,5
<i>eskaria/telegrama zuzendu</i>	384	86,7	59	13,3
<i>elkarrizketak mantendu</i>	379	85,6	64	14,4
<i>etorriko zarelaren esperantza</i>	375	84,7	68	15,3
<i>egun guztia ibili</i>	371	83,7	72	16,3
<i>hainbeste hotz</i>	368	83,1	75	16,9
<i>eztabaidak eman ziren</i>	366	82,6	77	17,4
<i>beste egunean...</i>	360	81,3	83	18,7
<i>ipini vs jantzi</i>	357	80,6	86	19,4
<i>erdi-erdian jotzen dudala! Zer apustu?</i>	343	77,4	100	22,6
<i>pena merezi du...?</i>	340	76,7	103	23,3
<i>partida bi zero irabazi</i>	338	76,3	105	23,7
<i>leihotik botako naiz</i>	329	74,3	114	25,7
<i>klaseak eta gero...</i>	325	73,4	118	26,6
<i>lehenengo, tolestu, eta beranduago, zulatu</i>	323	72,9	120	27,1
<i>ez daukat non erosterik</i>	318	71,8	125	28,2
<i>aspaldion txarto ikusten zaio Koldori</i>	315	71,1	128	28,9
<i>ze disgustu eman didan irakasleak!</i>	304	68,6	139	31,4
<i>esperantza asko</i>	303	68,4	140	31,6
<i>ez, ez, inori vs ez, ez, inori ere ez</i>	293	66,1	150	33,9
<i>zergatik ez!</i>	290	65,5	153	34,5

ITEMEN IDENTIFIKAZIOA	Ez du ondo zuzentzen		Ondo zuzentzen du	
	Kopurua	%	Kopurua	%
<i>abesbatzarako hartu digute vs gaituzte</i>	285	64,3	158	35,7
<i>hasten gara beti bezala! vs hasi gara...!</i>	284	64,1	159	35,9
<i>zoroak zaudete?</i>	281	63,4	162	36,6
<i>ikasgaia gainditu lan bat egiten</i>	279	63,0	164	37,0
<i>lehendakariak zer esango duenari buruz</i>	271	61,2	172	38,8
<i>jateko gogoak eduki</i>	270	60,9	173	39,1
<i>denbora daukazu erantzuteko? vs Badaukazu ...?</i>	267	60,3	176	39,7
<i>governua eta sindikatuen arteko bilerak</i>	263	59,4	180	40,6
<i>gol berri bat sartu</i>	262	59,1	181	40,9
<i>Athletic-eko partida</i>	257	58,0	186	42,0
<i>joatea Xabier!</i>	254	57,3	189	42,7
<i>batzuentatik egina vs batzuek egina</i>	245	55,3	198	44,7
<i>hori baino hobeto da etxera joatea</i>	239	54,0	204	46,0
<i>panpinetara jolastu</i>	237	53,5	206	46,5
<i>umeei ondo hezi ...</i>	225	50,8	218	49,2
<i>badago Eneko etxean?</i>	218	49,2	225	50,8
<i>Nekatutak vs nekatuak, nekatuta</i>	218	49,2	225	50,8
<i>fakultate bertan itxialdia egin</i>	218	49,2	225	50,8
<i>ur baso bat edan</i>	218	49,2	225	50,8
<i>nola marrazten duzu!</i>	217	49,0	226	51,0
<i>printzea igelean bihurtu</i>	216	48,8	227	51,2
<i>ez nion ezagutu Mireni vs ez nuen ezagutu Miren</i>	211	47,6	232	52,4
<i>izarak eguzkian ipini</i>	207	46,7	236	53,3
<i>beti korrika dago</i>	201	45,4	242	54,6
<i>joango nintzen vs joango nintzateke</i>	199	44,9	244	55,1
<i>zuk ere daukazu hori</i>	197	44,5	246	55,5
<i>hainbeste gauzak ditut</i>	196	44,2	247	55,8
<i>elkar egon</i>	194	43,8	249	56,2
<i>irakasle hori ondo esplikatzan da,</i>	187	42,2	256	57,8
<i>Olano bai, baina Beloki euskalduna da ere</i>	181	40,9	262	59,1
<i>badira gazteak edanda gidatzen dutela ...</i>	178	40,2	265	59,8
<i>ja nago jesarrita</i>	173	39,1	270	60,9
<i>nik ez, zu bai?</i>	168	37,9	275	62,1
<i>ez ditut apunterik hartu</i>	165	37,2	278	62,8

ITEMEN IDENTIFIKAZIOA	Ez du ondo zuzentzen		Ondo zuzentzen du	
	Kopurua	%	Kopurua	%
<i>ez zait harritzen hori egitea</i>	165	37,2	278	62,8
<i>umeak izango da irabazlea</i>	151	34,1	292	65,9
<i>hura ez eta musikakoa ezta ere</i>	151	34,1	292	65,9
<i>ez duenak egin vs egin ez duenak</i>	150	33,9	293	66,1
<i>..., non horiek agertzen dira</i>	147	33,2	296	66,8
<i>han erosi genuen opariak guztientzat</i>	146	33,0	297	67,0
<i>senideei besarkatu</i>	144	32,5	299	67,5
<i>zer egiten dugu gero?</i>	138	31,2	305	68,8
<i>kontuz, eroriko zarela!</i>	138	31,2	305	68,8
<i>tontoa egiten</i>	137	30,9	306	69,1
<i>...ea daukazuun beste bat</i>	134	30,2	309	69,8
<i>ez dut ezer ere ez egin</i>	126	28,4	317	71,6
<i>euro bategatik erosi</i>	121	27,3	322	72,7
<i>eskuekin poltsikoetan</i>	116	26,2	327	73,8
<i>irakasletzat dago</i>	110	24,8	333	75,2
<i>niri baita ere esan didate</i>	110	24,8	333	75,2
<i>..., ere bai egon da Gorka</i>	105	23,7	338	76,3
<i>begira nola egin behar da</i>	88	19,9	355	80,1
<i>ahal zara joan?</i>	86	19,4	357	80,6
<i>nork eramango dit kotxean?</i>	86	19,4	357	80,6
<i>azterketa ez du NAHI EGIN</i>	85	19,2	358	80,8
<i>horrek kezkatzen dit</i>	83	18,7	360	81,3
<i>nork nahi du txikle?</i>	83	18,7	360	81,3
<i>dakizu programa hori ...?</i>	82	18,5	361	81,5
<i>igandeko gauean</i>	76	17,2	367	82,8
<i>dakizu hori erabiltzea?</i>	55	12,4	388	87,6
<i>irakatsi hori erabiltzera</i>	47	10,6	396	89,4
<i>alkandora zuria janzten naiz</i>	44	9,9	399	90,1
<i>Jon ez da hain handia zu bezala</i>	35	7,9	408	92,1
<i>bai, ze daukazu esperantza...</i>	32	7,2	411	92,8
<i>mediaren zehar ibili</i>	31	7,0	412	93,0
<i>partida irabaztearen aukerak</i>	28	6,3	415	93,7
<i>..., baina dira denentzat</i>	28	6,3	415	93,7
<i>..., zergatik badakite lana banatzen</i>	17	3,8	426	96,2
<i>ez dut espero dena gainditu</i>	17	3,8	426	96,2

Goiko taulari erreparatzen badiogu ondoko hau ageri zaigu:

- 17 itemetan (item guztien %16,3), lagin osoko subjektuen %85ek baino gehiagok zuzenketa desegokia egin du. Badirudi puntu horietan forma linguistiko berria garbiro ari dela lehengo formaren gainean jartzen, eta haren ordezkoa egiten duela dagoeneko, nagusitasun handiarekin.
- 77 itemetan (item guztien %74,0) ikasleen %15-85 da zuzenketa asmatu ez duena, hau da, tradizioetik aldentzen diren formak onartu dituenak. Ikusirik lagineko zenbat lagunek ez dituzten zuzendu edo gaizki zuzendu dituzten euren aurkezturiko formak, gure interpretazioa da item horietan gizartean bi forma desberdin aurki daitezkeela «lehian», indar handiagoarekin edo txikiagoarekin, eta horrek komunikazioan zarata dakarrela; eskolak, beraz, arreta berezia jarri behar luke puntu hauetan, izan ere iduri baitu hizkuntzaren alderdi «mehatxatuak» direla. Egia da mehatxu horrek neurri ezberdinean eragiten duela item multzo honetan: ikasleei aurkeztu zaizkien forma oker horiek, kasu batzuetan, nahiko onartuak dira batez bestekoan eta ematen du aldaketarako joerak indar handia duela, eta beste kasu batzuetan, arriskua askoz txikiagoa da; hala ere, arreta merezi dute item horiek guztiak maila ezberdinean bada ere.
- 10 itemetan (item guztien %9,6), lagin guztiko erantzuleen %15 baino gutxiagok txarto zuzendu du. Jende gehien-gehienak txartzat eman ditu 10 item hauek eta tradiziozko formak erabiliz zuzendu ditu. Ondorioz, interpretatzen dugu ikasleek erabili dituzten tradiziozko forma horiek oso egonkorak direla, ez direla itxura denez etorkizun hurbil batean aldatuko.

Emaitzen azterketarekin jarraituz, txartoen zuzendu diren itemak hartu (hau da, lagin osoko subjektuen %50ek edo gehiagok txarto zuzendu dituenak) eta gramatikako zein alorri dagozkion erreparatzen badiogu, hauxe da esan dezakeguna:

- azpimarratzekoa da arazorik handienak alderdi lexiko-semantikoko gertatzen direla, forma berrien onarpena oso ugaria izan baita. Alor lexiko-semantikoko inguruko 20 itemetatik 18 azaltzen dira txartoen zuzenduta daudenen artean, zuzenketa desegokia egin duen subjektuen portzentaia kasurik gehienetan %80tik gora delarik («*iritziak elkartrukatzea*», «*oihukatu vs oihu egin*», «*futboleko profesionalki jolastu*», «*gela baldintza txarrean dago*», «*oinek usaintzen dute*», «*bilera ospatu*», «*ahizpak ondo eramaten dira*», «*eskaria/telegrama zuzendu*», «*elkarriketak mantendu*», «*eztabaidak eman ziren*», «*beste egunean*», «*ipini vs jantzi*»,...)
- perpaus elkartuaren sintaxiak ere arazo nahikotxo sortu du. Alderdi honen inguruan, ikasleei aurkeztu zaizkien 18 itemetatik erdiak sail-

katzen dira txartoen zuzenduta daudenen artean. Zalantzarik gabe, gutxien detektatzen den hutsa (%97,5ek ez du zuzentzen) ondoko hau da: «*eraso egin, zauritua utzi*» (hau da, erdarazko gerundio bat partizipioaren gehi instrumentalaren markaren bidez ematea); hone-lakoak ez bide dira oso egokiak gaztelaniaz ere, baina nahiko hedatuak direnez erabileran, euskaraz ere baliokide bat bilatzen zaie. Bestalde, bereziki zaila egiten zaie gure lagineko ikasleei, perpaus osagarri izenlagunak osatzeko atzizki egokiak zein diren asmatzea, eta horren adibide da fenomeno hori neurtzeko aurkeztu zaizkien bi itemetan ikasleen %84 baino gehiagok huts egin duela («*-enaren vs -en, -elako*», «*-elaren vs -en, -elako*»). Halaber aipatzekoa da erdarazko «*que*» menperatzaile batzuen eragina ondoriozko zenbait perpaus osatzeko orduan («*hain ... ezin direla ohetik jaiki*»), apustuak adieraztekoan («*erdi-erdian jotzen dudala, zer apustu?*») edota erdarazko «*qué*» galdetzailearen bi funtzio nahastea («*ze disgustu eman didan irakasleak!*»)

- aditzari eskainitako itemetan, arazo iturri nagusietako bat haren erregimenaren aldaketa da: kasu batzuetan, gaztelaniaz eta pertsona bati erreferentzia egiteko, osagarri zuzena izen-sintagma bat denean «*a*» preposizioa aurretik duena («*abesbatzarako hartu digute*», «*aspaldion txarto ikusten zaio Koldori*», «*umeei jostailu gabe utzi*»); beste batzuetan, erregimena aldatzen da erdarazko erabilera erreflexiboak eraginda («*leihotik botako naiz*»)
- deklinabidearen alorreko 18 itemetatik 3 baino ez ditugu aurkitzen txartoen zuzendu diren itemenen artean: «*Athleticeko partidua*» (erdarazko «*de*» preposizioaren eraginez), «*batzuegatik egina vs batzuek egina*» (erdarazko «*por*» preposizioaren eraginez) eta «*-t(z)eko gogoak vs -t(z)eko gogoak*»
- azkenik, eta esaldiaren barneko elementuen ordenari dagokionez, atentzia ematen du zein zorrotz zaintzen den alderdi hori, hainbestean non sarritan ageri den halako hiperzuzenketak egiteko joera ere.

6. ONDORIOAK

Gure lanaren lehenengo hipotesia frogatzeko egin dugun datuen azterketa honetatik ondorio hauek atera daitezke:

1. Azterketarako hautatu diren itemak esanguratsuak gertatu dira, oro har. Ikasle askok ez ditu huts gisa identifikatu. Ildo horretan zinez larria iruditzen zaigu ikasleen %50k zuzentzeko aurkeztu zaizkion erabilera desegokien erdia baino gehixeago (%53) identifikatu ez izana erabilera berri gisa.

2. Item kopuru handian gertatzen dira arazoak eta zuzenketa desegokiak ikasleen artean. Horrek esan nahi du gaztelaniaren eragina oso handia dela eta arreta berezia eskaini behar zaiola irakaskuntzaren eremuan, partikularki irakasleen prestakuntzan eta kazetarienean.
3. Ikerketako item guztietan zuzenketa kopuru desberdinak gertatzen dira:
  - a) item batzuk kasik ikasle guztiek eman dituzte ontzat, tradizioetik aldentzen badira ere. Horren interpretazioa izan liteke item horien forma berria guztiz nagusi dela belaunaldi gazteen artean, eta orduan banaka aztertu behar da item haietako bakoitza, ikus-teko nolako trataera eman behar zaion irakaskuntzan: edo arrazoi zehatz batengatik itemaren forma berria ontzat ematen da, arreta berezirik jarri gabe haren gainean, edo zinetan eginahal guztiak egin behar dira hain aurreratua dirudien fenomenoari atea ixteko eta atzerarazteko;
  - b) beste item batzuetan emaitza desberdinak gertatu dira, baina denetan ere ikusten da gaztelaniaren eragina handia dela, eta ikasleek galdua dutela tradizioz besteko erabilera desegokiak bereizteko gaitasuna; hori gertatzen da zuzenketa desegokiaren kopurua %15etik edo %20tik gorakoa izan denean; hizkuntzaren iraupenaren aldetik item horiek «mehatxatuta» daude, alda-prozesuan dira, eta irakaskuntza sistemak arreta berezia jarri behar die; bestela, gizartean bi eredu izanen dira adiera berbera bideratzeko, eta horrek nahasmena eta komunikazioan zaratak sortzen edo sortuko ditu ezaugarri desberdineko euskaldunen artean, dela belaunaldi desberdinen artean, edo dela jatorri soziolinguistiko desberdinetako euskaldunak elkarrekin komunikatu behar dutenean;
  - c) item gutxi batzuetan, zuzenketa kopurua aski handia izan da (%85etik gorakoa, esate baterako). Horrek frogatzen du, ikuspuntu metodologikotik, arretaz zuzendu dela itemen sorta, item batzuk ongi diskriminatuta gelditu direlako; eta emaitzen ikuspuntutik eta interferentzien fenomenoari buruz esan nahi du item horietan gaur egun ez dela berehalako arriskurik aldaketa gertatzeko.
4. Alor gramatikal guztiek ez dute zailtasun berdina izan lagineko ikasleentzat. Alor lexiko-semantikoari dagozkio gutxien zuzendu dituzten itemak eta deklinabideari, lokailuei eta perpauseko elementuen ordenari dagozkie ondoen zuzendu direnak.
5. Eskolan nola jokatzeko den aztertzea izan da lan honen sorburuetako bat. Aztertu ditugun itemek erakutsi dizkiguten emaitzek aditzera ematen dute badirela arrazoiak pentsatzeko, gure iduriko, gaztelaniaren eragina aski handia gertatzen ari dela irakaskuntzaren esparruan. Euskararen normalizazio prozesuaren ezaugarriek esplikatu

tzen dute neurri batean hori horrela gertatzea. Hala ere, uste dugu komenigarria dela hizkuntzaren erabileraren alderdi formalari ere garrantzi handixeagoa ematea eskolan, esparru batzuetan behinik behin zenbaitetan komunikazioa nola edo hala lortzeari eman baitzaio lehentasuna, egokitasunari ez ezik gramatika-zuzentasunari berari ere bigarren maila bat egotzita, ohartu gabe-edo hitzezko hartu-emanen galera garrantzitsuak gerta daitezkeela komunikazioa doi-doi lortze hutsari ematen baldin bazaio garrantzia, eta komunikazio «finago» batean jokoan sartzen diren beste alderdiei arretarik aski ez eskaintzeko joera nagusi gelditzen bada.

Oharra: Eskerrak eman nahi dizkiegu lan hau egiteko laguntza ezinbestekoa eskuzabal eskaini ziguten ikasleei, irakasleei, aditu taldeari eta Jagonet zerbitzukoiei.

Jasotze-data: 2005-12-19

Onartze-data: 2006-04-06

Abstract

For approximately 25 years, the Basque language has experienced considerable expansion at all levels of education in the Basque Country. In this process, the number of school age Basque speakers has grown considerably, but due to the fact that the process of introducing the Basque language has taken place in a situation where there is contact with languages such as Spanish, new linguistic uses have emerged, particularly in the linguistic activity of the youngest speakers, which is distancing it from the tradition language. This is not a surprising phenomenon given the social strength of the Spanish language, but we believe that it should not be accepted with resignation, especially when these new emerging forms occur in abundance and they significantly alter the system of the Basque language, producing noises which make communication difficult between Basque speakers. In order to face up to this phenomenon, it is necessary to study where these ruptures with tradition occur in the language and in what intensity they occur, in order to be able to organise a specific didactic treatment for them. Within this context, this research studies a set of new emerging forms of Basque, to determine its degree of acceptance by students in the first year studying Basque options in Teacher Training and Journalism degree courses at the UPV-EHU.

Keywords: *Bilingualism. Language. Interference. Vocational training*

Durante aproximadamente los últimos 25 años el euskera ha experimentado una considerable expansión en todos los niveles educativos en la Comunidad Autónoma Vasca. En ese proceso el número de hablantes de euskera escolarizados ha aumentado de forma notable, pero debido a que el proceso de euskaldunización se ha producido en una situación de contacto de lenguas con el castellano, han surgido, sobre todo en la actividad lingüística de las hablantes más jóvenes, nuevos usos lingüísticos que se alejan de la tradición. Ello no es un fenómeno sorprendente dada la fuerza social del castellano, pero creemos que tampoco debe de aceptarse resignadamente, máxime cuando esas nuevas formas emergentes se producen de forma abundante y, alterando de forma notable el sistema de la lengua vasca, producen ruidos que dificultan la comunicación entre los hablantes de vasco. Para hacer frente a ese fenómeno se hace necesario estudiar en qué puntos de la lengua se producen esas rupturas con la tradición y qué intensidad presentan, con el fin de poder organizar un tratamiento didáctico específico para ellas. En ese contexto, esta investigación estudia un conjunto de nuevas formas emergentes en euskera, para determinar su grado de aceptación por parte de estudiantes de primer curso de las líneas en euskera de los centros de Magisterio y Periodismo de la UPV-EHU.

Palabras clave: *Bilingüismo. Lenguas en contacto. Interferencias. Formación del profesorado*

Pendant à peu près les 25 dernières années, l' euskera a connu une considérable expansion à tous les niveaux éducatifs dans la Communauté Autonome Basque. Dans ce processus, le nombre de personnes qui parlent euskera a augmenté considérablement, mais suite au processus de euskaldunisation, il s'est produit une situation de contact de langues avec le castillan, sont apparus de nouveaux usages linguistiques qui s'éloignent de la tradition, surtout dans l'activité linguistique des plus jeunes parlants. Cela n'est pas un phénomène surprenant étant donné la pression sociale du castillan, mais on pense que cela ne doit non plus être accepté avec résignation, surtout quant ces nouvelles formes émergentes se produisent de manière abondante et, en modifiant remarquablement le système de la langue basque, ils produisent des bruits qui rendent difficile la communication entre ceux qui parlent basque. Pour faire face à ce phénomène il est nécessaire d'étudier dans quels points de la langue se produisent ces ruptures avec la tradition et quelle intensité ils présentent, afin de pouvoir organiser un traitement didactique spécifique pour eux. Dans ce contexte, cette recherche étudie un ensemble de nouvelles formes émergentes en euskera, pour déterminer son degré d'acceptation de la part des étudiants de première année des cours en euskera de l' IUFM et de la Faculté de Journalisme de l' UPV-EHU.

Mots clé: *Bilinguisme. Langues. Interference. Formation professionnelle*

BIBLIOGRAFIA

- AMONARRIZ, K.; EGAÑA, A.; GARZIA, J. (2004): *Euskararen kalitateaz. Zertaz ari garen, zergatik eta zertarako*. Vitoria-Gasteiz: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- AMONARRIZ, K.; EGAÑA, A.; GARZIA, J. (2004): *La calidad en el euskera: razones y objetivos de una definición necesaria*. Vitoria-Gasteiz: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- ALBERDI, X. eta SARASOLA, I. (2001): *Euskal estilo libururantz: gramatika, estiloa eta hiztegia*. Bilbao: UPV/EHU.
- AZKARATE, M. (1996): *Euskaltzaindiaren araugintza*. *Euskera* 41, 1996-3, 557-582.
- EGUNKARIA (1992/1995): *Estilo liburua*. Donostia: Egunkaria SA.
- EIZAGIRRE, P. (2000): *Kontuan izan! Akatsak zuzentzen*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritza.
- EUSKALTZAINDIAREN GRAMATIKA BATZORDEA (1994): «Gramatika Batzordearen Adierazpena». *Euskera* 39, 1994-3, 967-968.
- GARATE, G. (2003): *Euskarazko tradizioa eta molde berriak*. Bilbao: Gero-Mensajero.
- GARZIA, Juan (1997): *Joskera lantegi*. Vitoria-Gasteiz: Instituto Vasco de Administración Pública (IVAP).
- GARZIA, Juan (2005): *Kalko okerrak*. Vitoria-Gasteiz: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- GARZIA GARMENDIA, Juan (2002): «Galdera utziak», in *Egunkaria*, 2002-XI-13, 6. or.
- GOBIERNO VASCO (2001): *III Mapa Sociolingüístico*. Vitoria-Gasteiz: Viceconsejería Lingüística del Gobierno Vasco.
- IDIAZABAL, I.; LARRINGAN, L. M. (2004): «Euskararen kalitatea aztertzeo teoria eta metodologia», in *www.erabili.com*
- IVAP-HAEE. (2000): *Zalantza-Dantza*. Vitoria-Gasteiz: IVAP-HAEE.
- LÁZARO CARRETER, F. (1997): *El dardo en la palabra*. Barcelona: Galaxia Gutenberg-Círculo de Lectores.
- MENDIGUREN BEREZIARTU, X. (1996): «Euskararen hizkuntza ereduaz eta kalitateaz zenbait gogoeta», *Euskera* 41, 1996-3, 583-604.
- SARASOLA, I. (1997): *Euskara batuaren ajeak*. Irun: Alberdania.
- SIERRA, J. eta OLAZIREGI (1993): «Las lenguas en el sistema educativo del País Vasco», en SIGUAN, M.(coord.): *Enseñanza en dos lenguas*. Barcelona: ICE-Horsori.
- TORIJANO, J. Agustín (2004): *Errores de aprendizaje, aprendizaje de los errores*. Madrid: Arco Libros.
- VILLASANTE, L. (1970): *Hacia la lengua literaria común*. Oñate: Editorial franciscana Aránzazu.
- WEINREICH, U. (1974): *Lenguas en contacto. Descubrimientos y problemas*, Montevideo: Universidad Central de Venezuela.
- ZUAZO, K. (2000): *Euskararen sendabelarrak*. Irun: Alberdania.

ERANSKINA
Ikasleei zuzentzeko emaniko adibide batzuk
eta espero zen zuzenketa

- ... *baina hainbeste gauzak ditut egiteko ...!* (mugagabearen tokian mugatu plurala erabiltzea)
 ..... ***hainbeste.gauza*** .....
- *Nork nahi du txikle?* (maileguzko hitzak mugagabearen ematea, mugatuaren tokian)
 ..... ***txiklea?***
- *Euro bategatik ezin da ezer erosi* («-gatik» atzizkia truke balioa adierazteko)
Euro batean .....
- *Erasoa Al-kaedako kide batzuegatik egina izan zen* («-gatik» atzizkia egiletasuna adierazteko)
 ..... ***batzuek egin zuten***
- *Sardinak jateko gogoak dauzkat* (gogoa adierazteko pluralean ematea singularrean beharko lukeena)
 ..... ***gogoa daukat***
- *Zer egiten dugu gaur arratsaldean?* (galdera-proposamenetan orain aldia erabiltzea)
Zer egingo dugu. .....
- *Jaietan alkondara zuria janzten naiz* (gaztelaniazko erabilera erreflexiboek eragindako okerrak)
 ..... ***alkondara.....janzten dut***
- *Da oso ona saskibaloian* (esaldiaren elementuen ordena aldatzea: esaldiaren hasieran aditz trinko soila)
Oso ona da .....
- *Begira nola egin behar da!* (menpeko esaldietan zehargalderaren markarik ez)
 ..... ***den!***
- *Badira gazte asko edanda gidatzen dutela inolako problemarik gabe* (erlatiboa eta kompletiboa nahastea gaztelaniazko «QUE» menperatzaile batzuen eraginagatik)
 ..... ***dutenak*** .....
- *Bilera gure herrian ospatuko da* (balio semantikoaren aldaketa)
Bilera..... egin/izango 8